

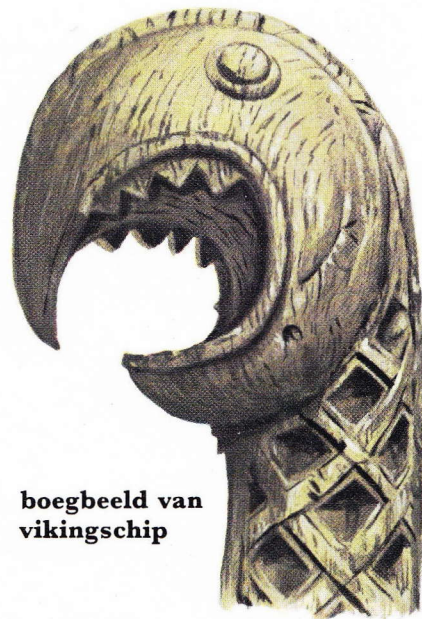
De zwerftochten der Noormannen

De tochten die de vikingen tussen 800 en 1050 ondernamen, moeten wij in het raam van de statische middeleeuwen wel als een merkwaardig, doch daarom nog niet uitzonderlijk verschijnsel beschouwen. Sommige onderzoekers menen er een voortzetting van de grote volksverhuizingen in te zien, ofschoon het merendeel van deze vikingtochten zeker niet zo werd bedoeld. Zowel de inwoners van Zweden, Noorwegen als Denemarken gingen in die ondernemingen een woordje meepraten. De richting die de verschillende vikinggroepen insloegen, werd daarom enigszins bepaald door de geografische oriëntering van hun respectievelijke woongebieden. Het lag dus voor de hand dat de Noren zich bijna uitsluitend naar de Atlantische Oceaan richtten en vervolgens naar de Middellandse Zee stevenden. Zowel Groot-Brittannië en de Westeuropese kusten als IJsland en Groenland behoorden tot hun operatieterrain. Vanuit Groenland zouden ze wat later ook naar Noord-Amerika oversteken. De bewoners van de oostelijke helft van Scandinavië, de Zweden, gingen hun geluk vooral in de andere richting beproeven. Zij waren het meest bedrijvig op de Oostzee en langs de kusten van Finland, terwijl ze, gebruik makend van de grote stromen, ook tot diep in

Rusland en vandaar nog verder naar het zuiden doordrongen. De Denen ten slotte konden dank zij hun centrale ligging in beide richtingen opereren, maar wendden toch zoals de Noren voornamelijk de steven naar Engeland, onze kusten en de gebieden rond de Middellandse Zee.

Aanvankelijk ruilhandelaars, ontloopten de Noormannen zich weldra tot vrijbuiters belust op roof en moord. Dit bleek immers meer resultaten op te leveren dan vredelievende onderhandelingen. Hoewel ze later nog vrij veel voorkwamen, kenmerkten deze overvallen of raids toch hoofdzakelijk de eerste periode van hun overzeese betrekkingen. Reeds in 793 werd inderdaad een bekende bedevaartplaats, het klooster op Lindisfarne (een eiland voor de kust van Northumbria bij de Schotse grens) op brutale wijze door de Noren geplunderd, nadat ze eerst alle monniken hadden vermoord. Dergelijke roofovervallen werden geleid door hoofdmannen die meestal voor eigen rekening werkten. Ook de Denen en de Zweden hebben zulke strooptochten georganiseerd.

Een tweede reeks expedities werd om meer politieke redenen op touw gezet. Wij wisten reeds, dat in de 9e eeuw de Deense koning Godfred niet goed kon opschieten met Karel de Grote. In 810 viel

boegbeeld van vikingsschip

hij daarom de noordelijke kuststreek van het Karolingische rijk binnen. Hij bezette het land en eiste van de plaatselijke autoriteiten belangrijke geldsommen. Ofschoon hij ongetwijfeld ook de bevolking terroriseerde, kunnen we deze actie minder als een gewone plundering dan wel als een oorlog bestempelen, vermits er eveneens toch heel wat politieke belangen mee gediend waren. Een derde categorie tochten was werkelijk op kolonisatie gericht. Dit was het geval toen IJsland, Groenland en Normandië door Rollo werden veroverd. Ook Willem de Veroveraar, één van de opvolgers van Rollo, organiseerde in 1066 een expeditie naar Engeland.

gedeelte van het wandtapijt van Bayeux

helm van de vikings

Ofschoon de vikings met hun strooptochten gedurende ruim twee eeuwen aan onze kusten dood en verschrikking zaaiden, drukten ze toch een dikwijls blijvende stempel op hun onderworpen of geteisterde gebieden. Koen trotseerden zij elk gevaar en drongen zelfs door tot in de Arabische wereld of deden Amerika aan, erop vertrouwend dat hun snelle schepen en gevreesde bijlen hen wel zouden redden.

land en kon daar zijn heerschappij opdringen. De lotgevallen tijdens deze tocht werden, reeds in de 11e eeuw, uitgebeeld op het tapijt van Bayeux, dat nu nog in deze Normandische stad te bezichtigen is.

Ten slotte ondernamen de vikings ook handelsreizen. Vooral de Zweden onderscheidden zich op dit gebied. Langs de grote Russische stromen bereikten zij de Zwarte Zee, terwijl zij aan de Baltische Zee Gotland als belangrijkste handelscentrum oprichtten. Onder de talloze vreemde munten die men er uit de vikingtijd heeft aangetroffen, telde men er maar eventjes 25 000 Arabische.

Welke oorzaken aan de basis kunnen liggen van deze gedurfde tochten, is voor velen een open vraag. Sommigen zijn van oordeel dat de overbevolking een zeer aanzienlijk deel in deze bewegingen heeft gehad. Deze overbevolking zou

men kunnen afleiden uit het gebruik bij de lagere bevolkingsgroepen om zuigelingen in sommige gevallen te doden. Een rechtsgebruik dat echter stellig met de overbevolking verband houdt, is de gewoonte om alleen de oudste zoon van de vader te laten erven. Dit moet derhalve een aanleiding geweest zijn voor de anderen om hun geluk elders te beproeven en dus aan de tochten deel te nemen. Zeker waren ook politieke redenen aanwezig. Ontevreden hoofdmannen of kerels die zich niet aan het gevestigde gezag wilden onderwerpen, legden er thuis het bijltje bij neer, en gingen overzee de wapens hanteren. Voor velen ten slotte zijn ook de handelsbelangen een belangrijke factor geweest. Een laatste aanvaardbare verklaring is te vinden in de eigen geartheid der vikings, hun waaghalzerij en onversaagdheid, hun succes in krijgsaangelegenheden enerzijds, en in de onmacht van bepaalde volkeren zoals die van West-Europa anderzijds. Het besef immers dat zij niet konden gestuit worden, spoorde de Noormannen zeker tot nog gewaagder experimenten aan. En de Frankische vorsten, opvolgers van Karel de Grote, bleken inderdaad lang niet opgewassen tegen de beweeglijke vikinglegers. In de annalen van St. Vaast die in de abdij van Sint Vaast bij Aras werden opgetekend lezen we hoe Karel de Dikke het met de Noormannen op een koop-

je wierp toen zij Parijs belegerden. Hij beloofde ze een losprijs en liet ze bovendien toe andere gebieden (Bourgondië) te plunderen zo ze de hoofdstad spaarden.

De gevolgen van de vikingtochten waren uiteindelijk ook interessant. Stelden hun slachtoffers hen vaak in een slecht licht (in de streken die ze moordend, rovend en brandschattend aandeden, steeg inderdaad de wanhoopskreet: "Van de wilde Noormannen, verlos ons Heer" ten hemel), toch hebben deze vikings op de duur de ontwikkeling van de overwonnen volkeren beïnvloed. Want daar hun doel enkel roven en plunderen bleek, werkten de vikings door deze bedreiging stellig op vele plaatsen het optrekken van versterkingen en burchten evenals de verdere ontwikkeling van het leenstelsel in de hand.

